

Briuselis, 2022 m. gegužės 27 d.
(OR. en)

9563/22

JAI 761	DROIPEN 69
COSI 149	COPEN 210
ENFOPOL 298	FREMP 110
ENFOCUSTOM 89	JAIEX 61
IXIM 145	CFSP/PESC 705
CT 99	COPS 238
CRIMORG 81	HYBRID 49
FRONT 218	DISINFO 47
ASIM 47	TELECOM 248
VISA 87	DIGIT 108
CYBER 191	COMPET 408
DATAPROTECT 175	RECH 307
CATS 30	

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo:	Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo direktorė Martine DEPREZ
gavimo data:	2022 m. gegužės 25 d.
kam:	Tarybos generaliniam sekretoriatui

Komisijos dok. Nr.:	COM(2022) 252 final
---------------------	---------------------

Dalykas:	KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI dėl ketvirtosios ES saugumo sąjungos strategijos įgyvendinimo pažangos ataskaitos
----------	--

Delegacijoms pridedamas dokumentas COM(2022) 252 final.

Pridedama: COM(2022) 252 final

Briuselis, 2022 05 25
COM(2022) 252 final

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI
dėl ketvirtosios ES saugumo sąjungos strategijos įgyvendinimo pažangos ataskaitos

I. ĮVADAS

Šiandieninėje ES saugumo darbotvarkėje dominuoja Rusijos agresijos karas prieš Ukrainą. Karas kelia grėsmę ne tik Ukrainai – juo siekiama pakenkti pasaulio stabilumui ir saugumui. ES viduje kyla įvairių pavojų piliečių saugumui. Esama naujų neaiškumų dėl energijos ir kitų žaliavų tiekimo, o į ypatingos svarbos infrastruktūros objektus gali būti nukreipti kibernetiniai išpuoliai. ES vidaus saugai ir saugumui kyla pavojus dėl galimų išpuolių ar avarių, susijusių su cheminiais, biologiniais arba radiologiniais veiksniais karo zonoje. Organizuoti nusikaltėliai gali greitai išnaudoti milijonų žmonių, kurie pabėgo nuo karo, pažeidžiamumą per prekybą moterimis ir vaikais, kuriems gresia ypač didelis pavojus.

Susidūrusi su šiomis naujomis ir galimomis grėsmėmis, ES išliko ryžtinga ir vieninga. Nors karo poveikis iki šiol iš esmės apsiribojo Ukrainos teritorija, ES padidino *budrumą ir suintensyvino koordinavimą*. Užtikrindama *parengti*, ji aktyviau stebi grėsmių panoramą ir stengiasi didinti atsparumą.

2022 m. kovo 10–11 d. Versalio deklaracijoje¹ Europos vadovai pabrėžė, kad reikia pasirengti greitai atsirandantiems iššūkiams, be kita ko, „apsisaugoti nuo vis stiprėjančio hibridinio karo, stiprinti mūsų kibernetinį atsparumą, apsaugoti mūsų infrastruktūrą, visų pirma ypatingos svarbos infrastruktūrą, ir kovoti su dezinformacija“.

Saugumo sąjungos sistema yra labai svarbi siekiant užtikrinti saugumą visoje ES. Dabartinėmis geopolitinėmis aplinkybėmis šiai užduočiai toliau labai aktualūs saugumo sąjungos strategijoje² nustatyti keturi strateginiai prioritetai: i) ateities iššūkiams atspari saugumo aplinka; ii) kova su kintančiomis grėsmėmis; iii) ES piliečių apsauga nuo terorizmo ir organizuoto nusikalstamumo ir iv) stipri Europos saugumo ekosistema. Karas parodė, kad ES ir jos valstybės narės turi visapusiškai pasinaudoti jau turimomis Saugumo sąjungos strategijoje numatytais teisėkūros ir politikos priemonėmis, kuriomis grindžiama koordinuota ES parama valstybėms narėms sprendžiant įvairius klausimus – nuo organizuoto nusikalstamumo ir terorizmo iki kibernetinio saugumo ir hibridinių grėsmių.

Europos teisingumo ir vidaus reikalų srities agentūros taip pat aktyviau reaguoja į karą Ukrainoje ir atlieka itin svarbų vaidmenį vertinant grėsmes ir remiant operatyvinį atsaką³. Kitas svarbus veiksnys – nuolatinis Šengeno erdvės veiklos praktikos ir valdymo tobulinimas.

Šioje ketvirtojoje saugumo sąjungos pažangos ataskaitoje daugiausia dėmesio skiriama pokyčiams per pastaruosius kelis mėnesius nuo Rusijos agresijos karo prieš Ukrainą pradžios. Joje apžvelgiami veiksmai, kurių imtasi visose saugumo sąjungos srityse, ir aptariami parengties poreikiai, atsirandantys dėl galimų grėsmių saugumui, kylančių dėl karo Ukrainoje. Pažanga, susijusi su kitais saugumo sąjungos dokumentais, pateikiama priede.

¹ <https://www.consilium.europa.eu/media/54773/20220311-versailles-declaration-en.pdf>

² COM(2020) 605.

³ [ES teisingumo ir vidaus reikalų agentūrų bendras pareiškimas dėl Ukrainos | Europos Sąjungos prieglobsčio agentūra \(europa.eu\)](#)

II. KIBERNETINIS SAUGUMAS IR YPATINGOS SVARBOS INFRASTRUKTŪROS OBJEKTAI

Nuo karo pradžios privatūs subjektai ir nusikalstamų operacijų vykdytojai atskleidė, kad jie vykdo kibernetinę veiklą vienos ar kitos šalies naudai. Įsilaužėlių judėjimas⁴ yra grėsmė, nes kelia šalutinio poveikio ypatingos svarbos paslaugoms Europos Sąjungoje riziką ir išpuolių iš oficialių tinklų ar kito nenumatyto šalutinio poveikio riziką. Nors iki šiol karas daugiausia vyko tradicinėmis priemonėmis, kurių šalutinis poveikis buvo ribotas, šioje srityje kyla realus eskalacijos pavojus.

Todėl ES suintensyvino koordinavimą ir padidino parengtį. Dėl karo kylančios grėsmės aiškiai rodo, kad reikia puoselėti valstybių narių ir kibernetinio saugumo bendruomenių keitimosi informacija ir ekspertinėmis žiniomis kultūrą. Tuo tikslu, be kita ko, reikia ugdyti integruotą padėties supratimą, kuris būtų bendras ES institucijoms, įstaigoms ir agentūroms bei valstybėms narėms, visų pirma dėl ypatingos svarbos infrastruktūros objektų, nuo kurių priklausau sklandus vidaus rinkos veikimas.

Kibernetinių išpuolių prieš Ukrainą priskyrimas

Kibernetiniai išpuoliai prieš pačią Ukrainą prasidėjo prieš Rusijos agresiją, o pirmosiomis karo dienomis⁵ buvo siekiama pakenkti Ukrainos karinio personalo naudotojų paskyroms ir sutrikdyti esmines paslaugas, įskaitant sienų kontrolę ir telekomunikacijas.

2022 m. sausio 14 d. vyriausiasis įgaliotinis Europos Sąjungos vardu paskelbė deklaraciją⁶, kurioje pasmerkė kibernetinius išpuolius prieš Ukrainą ir dar kartą patvirtino tvirtą ES paramą Ukrainai.

Gegužės 10 d. Europos Sąjunga ir jos valstybės narės kartu su tarptautiniais partneriais griežtai pasmerkė⁷ vasario 24 d. įvykdytą kibernetinę kenkimo veiklą prieš Ukrainą, nukreiptą prieš palydovinį tinklą KA-SAT, priklausantį „Viasat“, ir tiesiogiai priskyrė išpuolį Rusijos Federacijai. Šis kibernetinis išpuolis turėjo didelį poveikį, dėl kurio keliose Ukrainos valdžios institucijose, įmonėse ir naudotojams buvo masiškai sutrikdyta komunikacija, taip pat nukentėjo kelios ES valstybės narės.

Budrumas ir koordinavimas

⁴ Naujausias įsilaužėlių judėjimo pavyzdys – protesto programinės įrangos naudojimas siekiant platinti kenkimo programinę įrangą Rusijos IP adresams per populiarų atvirojo kodo paketą: dėl to gali kilti tam tikri pavojai tiekimo grandinei ir sumažėti pasitikėjimas atvirojo kodo bendruomene. Komisija aiškiai nurodė, kad kibernetiniai išpuoliai prieš Rusiją yra neteisėti, net jei vykdomi turint gerų ketinimų.

⁵ „Microsoft“ specialioji ataskaita: [An overview of Russia's cyberattack activity in Ukraine; The hybrid war in Ukraine - Microsoft On the Issues \(Rusijos kibernetinio išpuolio Ukrainoje apžvalga; Hibridinis karas Ukrainoje – „Microsoft“ aptaria klausimus\)](#).

⁶ <https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2022/01/14/ukraine-declaration-by-the-high-representative-on-behalf-of-the-european-union-on-the-cyberattack-against-ukraine/>

⁷ [Rusijos kibernetinės operacijos prieš Ukrainą. Vyriausiojo įgaliotinio deklaracija Europos Sąjungos vardu – Taryba \(europa.eu\)](#)

Nuo Rusijos agresijos karo prieš Ukrainą pradžios suintensyvėjo kibernetinio saugumo padėties valstybėse narėse ir ES institucijose stebėjimas. Europos Sąjungos kibernetinio saugumo agentūra (ENISA), Europolo Europos kovos su elektroniniu nusikalstamumu centras (EC3), Europos institucijų, įstaigų ir agentūrų kompiuterinių incidentų tyrimo tarnyba (CERT-EU) ir ES žvalgybos ir situacijų centras (EU INTCEN) – visos šios tarnybos prisidėjo prie bendro ES informuotumo apie padėtį, be kita ko, reguliariai stebėdamos įtartiną kibernetinę veiklą, be kita ko, konkrečiuose sektoriuose, pavyzdžiui, energetikos, transporto ir aviacijos, ir pateikė vertinimus, kuriais būtų vadovaujamosi vykdant prevencinius veiksmus.

Taip pat suintensyvėjo koordinavimas ir keitimasis informacija su kibernetinio saugumo tinklais, pavyzdžiui, Ryšių palaikymo dėl kibernetinių krizių organizaciniu tinklu (CyCLONE), kurį sudaro nacionalinės kibernetinio saugumo agentūros, Komisijos ir ENISA atstovai. Kad šis požiūris būtų įdiegtas ES institucijose, koordinavimo mechanizmas – Kibernetinių krizių darbo grupė – visoms atitinkamoms tarnyboms, įstaigoms ir agentūroms, įskaitant ENISA, Europolo Europos kovos su elektroniniu nusikalstamumu centrą ir CERT-EU, sudaro sąlygas keistis informacija. Reikia nuolat dėti pastangas, kad veiktų politinio, operatyvinio ir techninio lygmenų ryšių kanalai, ir stiprinti bendradarbiavimą su Reagavimo į kompiuterių saugumo incidentus tarnybų (CSIRT) tinklu.

Europolas taip pat inicijavo Teisėsaugos institucijų reagavimo į ekstremalias situacijas protokolą, kuris sudaro sąlygas atidžiau stebėti kibernetines grėsmes ir dalytis informacija tarp įvairių suinteresuotųjų subjektų, kad išryškėtų išsamus kibernetinės žvalgybos kuriamas vaizdas.

Valstybės narės, EIVT ir Komisijos tarnybos budriau stebi ne tik kibernetines grėsmes, bet ir nekibernetines, fizines grėsmes ypatingos svarbos infrastruktūros objektams. Ypatingos svarbos infrastruktūros objektams ir juos eksploatuojantiems subjektams gali kilti fizinė rizika, pavyzdžiui, sabotazas, kurio valstybė arba valstybės remiami subjektai gali imtis kaip vienos iš galimų atsakomųjų priemonių prieš ES.

Parengtis

Parengtis kibernetinio saugumo ir ypatingos svarbos infrastruktūros objektų saugumo srityje yra kaip niekad svarbi, atsižvelgiant į tai, kad dėl karo Europoje vis dažniau kyla vis daugiau grėsmių. Tarp pastangų sustiprinti parengtį buvo keletas tiesioginių veiksmų, įskaitant kai kuriuos veiksmus, kurie jau buvo numatyti prieš Rusijai pradėdant agresiją prieš Ukrainą. Tai, be kita ko, pratybos, gairės, teisėkūros priemonės, atsparumo didinimas ypatingos svarbos sektoriuose ir bendradarbiavimas su partneriais.

Europos Sąjungos Tarybai pirmininkaujanti Prancūzija kartu su Europos išorės veiksmų tarnyba (EIVT) ir Europos Sąjungos kibernetinio saugumo agentūra (ENISA) 2022 m. pradžioje surengė scenarijais grindžiamas pratybas, vadinamas „EU CyCLES“ (Solidarios kovos su kibernetinėmis krizėmis pratybos), siekdamas didinti informuotumą politiniu lygmeniu ir stiprinti operatyvinio ir politinio lygmenų bendradarbiavimą didelio masto kibernetinio išpuolio atveju.

Vasario mėn. ENISA ir CERT-EU paskelbė atsparumo ir parengties didinimo ES **gaires**⁸. Jomis visos ES viešojo ir privačiojo sektorių organizacijos skatinamos taikyti būtiniausias geriausias kibernetinio saugumo praktikos priemones, kad kibernetinio saugumo kultūra žymiai pagerėtų. Kovo mėn. CERT-EU, padedama ENISA⁹, paskelbė tolesnes technines gaires, taip pat saugumo gaires dėl „Signal“ programėlių¹⁰ konfigūracijos sustiprinimo ir keletą praktinių rekomendacijų organizacijoms, kaip pagerinti jų kibernetinio saugumo padėtį.

Teisėkūros iniciatyvos

Dabartinė padėtis rodo, kad reikia skubiai **įgyvendinti galiojančius teisės aktus** ir paspartinti **dar nepriimtą iniciatyvų priėmimą**.

Komisija padeda valstybėms narėms įgyvendinti **TIS direktyvą**¹¹, pagal kurią reikalaujama, kad valstybės narės būtų tinkamai pasirengusios, pavyzdžiui, turėtų reagavimo į kompiuterinius saugumo incidentus tarnybą (CSIRT) ir paskirtų kompetentingas institucijas. Direktyva yra veiksmingo valstybių narių bendradarbiavimo pagrindas. Teisėkūros institucijų pasiektas politinis susitarimas dėl **TIS 2 direktyvos**¹² yra dar vienas proveržis kuriant tvirtą ES parengties sistemą.

TIS 2 – tolesnis parengties stiprinimas

- Naująja Tinklų ir informacinių sistemų saugumo direktyva bus pašalinti ankstesnės TIS direktyvos trūkumai, siekiant ją pritaikyti prie dabartinių poreikių ir užtikrinti, kad ji neprarastų aktualumo ateityje. Joje nustatomos būtiniausios reguliavimo sistemos taisyklės ir atitinkamų kiekvienos valstybės narės institucijų veiksmingo bendradarbiavimo mechanizmai.
- Direktyvos taisyklių taikymo sritis yra platesnė – į ją įtraukti nauji ekonomikai ir visuomenei itin svarbūs sektoriai (pavyzdžiui, farmacijos ir medicinos reikmenų arba maisto gamybos sektoriai). Direktyvos taikymo srityje bus visi vidutiniai ir dideli subjektams, kurių veiklos sektoriams arba teikiamoms paslaugoms taikoma ši direktyva. Taikymo sritis taip pat apima centrinės valdžios viešojo administravimo subjektus (išskyrus teismines institucijas, parlamentus ir centrinius bankus) ir regionų lygmens viešojo administravimo subjektus. Be to, valstybės narės gali nuspręsti, kad direktyva taikoma tokiems vietos lygmens subjektams.
- Pagal TIS 2 bus nustatytas minimalios kibernetinio saugumo rizikos valdymo priemonės ir oficialiai įsteigtas Europos ryšių palaikymo dėl kibernetinių krizių organizacinis tinklas „EU-CyCLONe“, kuris padės koordinuotai valdyti didelio masto kibernetinio saugumo incidentus.
- Pasiūlyme taip pat įrašytos konkretnės nuostatos dėl pranešimo apie incidentus

⁸ Boosting your Organisation's Cyber Resilience - Joint Publication (Jūsų organizacijos kibernetinio atsparumo didinimas. Bendras leidinys), 2022 02 14.

⁹ Security Guidance 2022-01 - Cybersecurity mitigation measures against critical threats (Saugumo gairės 2022–01. Kritinių grėsmių kibernetiniam saugumui mažinimo priemonės).

¹⁰ CERT-EU Security Guidance 22-002 - Hardening Signal (CERT-EU saugumo gairės 22–002. Programėlės „Signal“ saugumo sustiprinimas).

¹¹ 2016 m. liepos 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/1148 dėl priemonių aukštam bendram tinklų ir informacinių sistemų saugumo lygiui visoje Sąjungoje užtikrinti.

¹² COM(2020) 823.

proceso, ataskaitų turinio ir terminų, taip pat numatomos teisių gynimo priemonės ir sankcijos vykdymui užtikrinti.

- Valstybės narės per 21 mėnesį nuo direktyvos įsigaliojimo turės perkelti nuostatas į savo nacionalinę teisę.

Po pažangos TIS 2 srityje turėtų būti kuo greičiau užbaigtos derybos dėl siūlomos **Direktyvos dėl ypatingos svarbos subjektų atsparumo**¹³ (CER direktyva), kuri, ją priėmus ir įgyvendinus, turėtų padidinti ypatingos svarbos subjektų atsparumą įvairioms grėsmėms, įskaitant teroristinius išpuolius, vidaus subjektų grėsmes ar sabotажą. Taip pat labai svarbu, kad Direktyvos dėl ypatingos svarbos subjektų atsparumo užmojai atitiktų Komisijos pasiūlyme nustatytus užmojus ir kad būtų išlaikytas derėjimas su pasiektu politiniu kompromisu dėl TIS 2. Visomis šiomis priemonėmis bus padidintas atsparumas ir parengtis, nes atsiras darnesnė ir patikimesnė sistema, be kita ko, įgyvendinant nacionalinius reagavimo į incidentus ir krizes planus. Jie taip pat buvo numatyti praėjusių metų Komisijos rekomendacijoje¹⁴ įsteigti **Jungtinį kibernetinio saugumo padalinį**, kurioje nustatyta, kaip įvairūs kibernetinio saugumo ekosistemos subjektai (diplomatiniai, policijos, civiliniai ir, kai tinkama, gynybos subjektai) turi bendradarbiauti operatyviniu lygmeniu. Dabartinė grėsmių padėtis aiškiai rodo tokio veiksmingo pagrindinių dalyvių bendradarbiavimo vertę.

Komisija toliau stebi, kaip įgyvendinamas **5G kibernetinio saugumo priemonių rinkinys**¹⁵. Į tai atsižvelgdama, gegužės 11 d. TIS bendradarbiavimo grupė priėmė ataskaitą dėl „OpenRAN“ saugumo¹⁶. Ji taip pat toliau bendradarbiauja su valstybėmis narėmis, kad Europos kibernetinio saugumo kompetencijos centras veiktų visu pajėgumu.

2022 m. kovo 22 d. Komisija pasiūlė **naujas taisykles, kuriomis siekiama nustatyti visoms ES institucijoms, įstaigoms, organams ir agentūroms taikytinas bendras kibernetinio saugumo ir informacijos saugumo priemones**. Šiomis taisyklėmis bus sustiprintas ES administracijos atsparumas ir gebėjimas reaguoti į kibernetines grėsmes ir incidentus. Integravus šią veiklą į bendrą sistemą, sustiprės tarpinstitucinis bendradarbiavimas ir sumažės rizika. Siūlomas **ES institucijų, įstaigų, organų ir agentūrų kibernetinio saugumo reglamentas**¹⁷ išplės CERT-EU įgaliojimus ir padės pagrindą sukurti naują Tarpinstitucinę kibernetinio saugumo tarybą, stiprins kibernetinio saugumo pajėgumus, skatins reguliariai vertinti brandą ir geriau palaikyti kibernetinę higieną. Siūlomu **Informacijos saugumo reglamentu**¹⁸ visoms ES institucijoms, įstaigoms, organams ir agentūroms bus nustatytos būtinausios informacijos saugumo taisyklės ir standartai, kad būtų galima saugiai tvarkyti informaciją ir ja keistis ir būtų užtikrinta nuosekli apsauga nuo kintančių grėsmių minėtų subjektų turimai informacijai. Komisija ragina Europos Parlamentą ir Tarybą šias priemones greitai priimti.

¹³ COM(2020) 829.

¹⁴ [Rekomendacija dėl Jungtinio kibernetinio saugumo padalinio sukūrimo | Europos skaitmeninės ateities formavimas \(europa.eu\)](#)

¹⁵ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/cybersecurity-5g-networks-eu-toolbox-risk-mitigating-measures>

¹⁶ TIS bendradarbiavimo grupė, „OpenRAN“ kibernetinio saugumo ataskaita, 2022 m. gegužės 11 d.

¹⁷ COM(2022) 122.

¹⁸ COM(2022) 119.

Komisija dabar baigė viešas konsultacijas dėl skaitmeninių produktų **kibernetinio atsparumo** didinimo priemonių ir parengė pasiūlymą, kuris bus paskelbtas šį rudenį¹⁹. Taip bus sprendžiami skaitmeninių produktų ir papildomų paslaugų pažeidžiamumo klausimai, – nors šie produktai bei paslaugos ir suteikia galimybių ES ekonomikai ir visuomenei, jie taip pat kelia naujų iššūkių, nes kuo labiau viskas tarpusavyje yra susiję, tuo lengviau kibernetinio saugumo incidentas gali paveikti visą sistemą ir taip sutrikdyti ekonominę ir socialinę veiklą.

2022 m. kovo 9 d. už telekomunikacijas atsakingi ES ministrai vienbalsiai priėmė Nevero raginimą stiprinti ES kibernetinio saugumo pajėgumus, t. y., be kita ko, „įgyvendinti naują reagavimo į nelaimes fondą kibernetinio saugumo srityje, kurį turi įsteigti Komisija“²⁰. Komisija svarsto, kaip geriausiai panaudoti esamas lėšas prevenciniams ir reagavimo veiksams remti.

Ypatingos svarbos sektoriai

ES **energijos** tiekimo saugumas yra labai svarbus piliečių gerovei ir sklandžiam mūsų ekonomikos veikimui, o dabartinė padėtis parodė, kad šiame sektoriuje reikia aiškių kibernetinio saugumo taisyklių. Komisija rengia tinklo kodeksą dėl tarpvalstybinių elektros energijos srautų kibernetinio saugumo, kaip reikalaujama Elektros energijos reglamente²¹, kad būtų nustatytos rizikos vertinimo, bendrų būtiniausių reikalavimų, planavimo, stebėsenos, ataskaitų teikimo ir krizių valdymo taisyklės. Nuo tada, kai Rusija pradėjo agresijos karą prieš Ukrainą, tinklo kodekse dėl kibernetinio saugumo numatyti tikslai tapo dar aktualesni. Komisija taip pat pradėjo struktūrinę ENISA, ENTSO-E²², ENTSO-G²³ ir Energijos bendrijos bendradarbiavimą reguliariai stebint kibernetinio saugumo padėtį energetikos sektoriuje.

ES dėjo pastangas, kad užtikrintų partnerių saugumą nesukeldama naujos rizikos sau. Priėmus rizikos mažinimo priemones, visų pirma susijusias su kibernetiniu saugumu, 2022 m. kovo mėn. Ukrainos ir Moldovos elektros tinklai skubiai sinchronizuoti su žemyninės Europos tinklu.

Karas ir sankcijos taip pat sukėlė daug iššūkių ES **transportui** – nuo pavojaus ES civilinės aviacijos ir konflikto zonose įstrigusių sunkvežimių vairuotojų saugai iki Ukrainos transporto infrastruktūros sunaikinimo, tiekimo grandinių nutraukimo ir grėsmės pasaulio apsirūpinimo maistu saugumui. Europos Sąjungos aviacijos saugos agentūra, glaudžiai bendradarbiaudama su Komisija ir Eurokontrolė, Europos saugios oro navigacijos organizacija, nuo karo pradžios patarė veiklos vykdytojams nevykdyti veiklos Ukrainos oro erdvėje ir vengti naudotis oro erdve, esančia 100 jūrmylių atstumu nuo Baltarusijos ir Rusijos bei Ukrainos sienos.

¹⁹ [Kibernetinio atsparumo aktas. Naujos skaitmeninių produktų ir papildomų paslaugų kibernetinio saugumo taisyklės \(europa.eu\)](#)

²⁰ [08/03/2022 - Déclaration conjointe des ministres de l'Union européenne chargés du numérique et des communications électroniques adressée au secteur numérique - Presse - Ministère des Finances \(economie.gouv.fr\)](#)

²¹ 2019 m. birželio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2019/943 dėl elektros energijos vidaus rinkos, OL L 158, 2019 6 14, p. 54. Šiuo metu Agentūra peržiūri pasiūlymą dėl energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo.

²² Europos elektros energijos perdavimo sistemos operatorių tinklas.

²³ Europos dujų perdavimo sistemos operatorių tinklas.

Komisija taip pat siekė stiprinti ES transporto sektoriaus parengtį ir atsparumą. Visų pirma gegužės 23 d. priimtame naujame Nenumatytų atvejų plane transportui²⁴ padarytos išvados tiek iš COVID-19 pandemijos, tiek iš Rusijos karinės agresijos prieš Ukrainą metu įgytos patirties. Plane siūlomas 10 veiksmų rinkinys, kuriuo naudojamosi ES ir jos valstybės narės taikytų ekstremaliosios situacijos priemonės, t. y., be kita ko, užtikrinamos minimalias jungtis, didindamos atsparumą kibernetinėms ir hibridinėms grėsmėms ir stiprinamos bendradarbiavimą su tarptautiniais partneriais pasirengimo krizėms ir reagavimo į jas srityje. Plane taip pat pabrėžiama, kad svarbu reguliariai tikrinti atsparumą įvairiai besirutuliojančioms krizėms, pasitelkiant atitinkamas ES agentūras ar kitus subjektus ir naudojančias esamomis procedūromis.

ES sveikatos saugumo sistemoje numatyta, kad skubaus įspėjimo ir reagavimo sistema grindžiamas keitimasis informacija, be kita ko, apie paramą medicininei evakuacijai iš Ukrainos, turi būti apsaugotas nuo kibernetinių išpuolių, todėl sistemos saugumas yra didinamas.

Bendradarbiavimas su partneriais

ES toliau bendradarbiauja su tarptautiniais partneriais, kad užkirstų kelią piktavališkam elgesiui kibernetinėje erdvėje, atgrasytų nuo jo ir į jį reaguotų. Dėl Rusijos agresijos karo prieš Ukrainą bendradarbiavimas šioje srityje kaip niekad svarbus. Šioje srityje EIVT, bendradarbiaudama su partneriais, įskaitant JAV ir NATO (kad būtų užtikrintas papildomumas ir išvengta dubliavimosi), jau kurį laiką deda pastangas, kad būtų keičiamasi informacija apie padėtį ir koordinuojamas atsakas į kibernetinę kenkimo veiklą, nukreiptą prieš Ukrainą, taip pat kad Ukraina ir kiti subjektai regione sulauktų paramos.

Glaudus bendradarbiavimas su JAV taip pat suintensyvėjo ES ir JAV prekybos ir technologijų taryboje. Bendrame pareiškime²⁵, paskelbtame po gegužės mėn. Paryžiuje įvykusio ministrų susitikimo, pabrėžiamas itin svarbus ES ir JAV prekybos ir technologijų tarybos vaidmuo atnaujintoje transatlantinėje partnerystėje, kuri padeda koordinuoti bendras ES ir JAV priemones Rusijos agresijos prieš Ukrainą aplinkybėmis. Abi šalys susitarė, kad glaudus bendradarbiavimas siekiant didinti tiekimo grandinių atsparumą yra kaip niekad svarbus. Be to, buvo sudaryta speciali darbo grupė, atsakinga už saugios ir atsparios skaitmeninės infrastruktūros trečiosiose šalyse viešąjį finansavimą. Ji sudarys sąlygas bendram JAV ir ES viešajam skaitmeninių projektų trečiosiose šalyse finansavimui, grindžiamam bendrais visa apimančiais principais.

2022 m. kovo mėn. priimtu Strateginiu kelrodžiu (žr. VII skirsnį) bus toliau stiprinamas ES Kibernetinio saugumo diplomatijos priemonių rinkinys ir plėtojama ES kibernetinės gynybos politika, kad būtų geriau pasirengta kibernetiniams išpuoliams ir į juos būtų reaguojama, – tai platesnės strategijos, kuria siekiama stiprinti ES gebėjimą veikti krizių metu ir ginti savo interesus, dalis.

Kibernetinio saugumo srities parama Ukrainai ir kaimyninėms šalims

ES dar prieš karą rėmė Ukrainos kibernetinį atsparumą. Dar 2021 m. birželio mėn. ES ir Ukraina surengė pirmąjį dialogą kibernetinio saugumo klausimais ir ES teikė paramą kibernetiniam saugumui ir atspariai skaitmeninei transformacijai pagal programą

²⁴ COM(2022) 21.

²⁵ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/STATEMENT_22_3108

„EU4Digital Ukraine“, kurios vertė – 25 mln. EUR. Kita 1,5 mln. EUR vertės porinė programa padės Ukrainos kibernetinio saugumo institucijoms prisitaikyti prie ES standartų.

Prasidėjus karui, ES skatina ES ir Ukrainos kibernetinės erdvės ekspertų bendradarbiavimą ir koordinuoja techninės pagalbos, įrangos, programinės įrangos ir atitinkamų paslaugų teikimą, kad sustiprintų Ukrainos kibernetinį atsparumą ir kibernetinę gynybą.

Be to, ES siekia įvertinti galimą vidutinio laikotarpio paramą Moldovai, Gruzijai ir Vakarų Balkanams. 2022 m. kovo 3–4 d. Moldovoje buvo surengta bendra kibernetinio saugumo poreikių vertinimo misija, kurios rezultatas – priimta speciali reagavimo į krizes priemonė siekiant sparčiai padidinti kibernetinį saugumą šalyje. Panaši greitojo reagavimo parama rengiama tam tikroms Vakarų Balkanų šalims, kurios laikomos patiriančiomis ypač didelę riziką, nes prisideda prie ES sankcijų. Taip pat vertinama galima papildoma parama Moldovai pagal Europos taikos priemonę.

III. ORGANIZUOTAS NUSIKALSTAMUMAS IR TERORIZMAS

Rusijos agresijos karas prieš Ukrainą privertė milijonus žmonių palikti savo namus, o tai labai padidino judėjimą per ES išorės sienas. Iki gegužės 18 d. į ES iš Ukrainos ir Moldovos atvyko beveik 6 mln. asmenų, o iki šiol ES dėl laikinos apsaugos užsiregistravo 2,8 mln. asmenų. ES stengėsi užtikrinti, kad nuo karo bėgantys asmenys būtų priimami kuo greičiau ir lanksčiau, nepakenkiant saugumui prie ES išorės sienos. ES ėmėsi precedento neturinčių priemonių, kad suteiktų laikiną apsaugą nuo karo bėgantiems asmenims, ir yra pasiryžusi nediskriminuodama administruoti visų naujai atvykstančių asmenų atvykimą. Be to, negalima nepaisyti pavoju, kurių gali kilti dėl persikeliančių žmonių gausos, ir ES, tvirtai remiama atitinkamų ES agentūrų, ir toliau budriai stebi naujas tendencijas organizuoto nusikalstamumo ir terorizmo srityje.

Stipri Šengeno erdvė didėjant grėsmėms

Aukšto lygio saugumo užtikrinimas **Šengeno** erdvėje ir Europos Sąjungoje niekada nebuvo toks svarbus kaip dabar, dėl karo išaugus grėsmėms kitoje ES išorės sienos pusėje.

Įgyvendindama 2021 m. birželio mėn. strategijoje nustatytą plataus užmojo Šengeno erdvės darbotvarkę, gegužės mėn. Komisija priėmė pirmąją Šengeno erdvės padėties ataskaitą²⁶. Metinis Šengeno ciklas yra naujas Šengeno erdvės valdymo modelis, kuris sudaro sąlygas reguliariai tikrinti Šengeno erdvės padėtį. Jis padės užtikrinti greitą trūkumų nustatymą ir veiksmingas tolesnes procedūras, kad Šengeno erdvė taptų stipresnė ir atsparesnė.

Šioje pirmojoje ataskaitoje pripažįstama, kad reikia dėti daugiau pastangų siekiant įgyvendinti pagrindines ES lygmens iniciatyvas, įskaitant sistemingas visų keliautojų patikrinimus prie išorės sienų, visapusiškai pasinaudojant *Frontex* ir Europolo įgaliojimais, taip pat siūlomomis ir prieinamomis tarpvalstybinio policijos bendradarbiavimo priemonėmis.

Gerinti vidaus saugumą ir sienų valdymą pirmiausia padės nauja ES sienų, migracijos ir

²⁶ COM(2022) 301.

saugumo informacinių sistemų struktūra ir jų sąveikumas. Bus labai svarbu veiksmingai įgyvendinti visus sąveikumo sistemos elementus laikantis sutartų terminų.

Budrumas ir koordinavimas

Tvirtesnis valstybių narių teisėsaugos institucijų tarpusavio bendradarbiavimas ir bendradarbiavimas su trečiosiomis šalimis yra labai svarbus siekiant užtikrinti informuotumą apie kylančias nusikalstamumo ir terorizmo grėsmes bei vykdyti veiksmus, susijusius su nusikaltėlių tinklais ir asmenimis, kurie gali bandyti pasinaudoti karu su Ukraina. Valstybės narės ir operatyviniai partneriai aktyviai dalijasi turima aktualia informacija ir kriminalinės žvalgybos informacija su Europolu, kuris sutikrina ir analizuoja informaciją ir paverčia ją operatyvinės žvalgybos pranešimais, pagal kuriuos galima imtis veiksmų, pavyzdžiui, išankstinio perspėjimo pranešimais ir grėsmių vertinimais, kuriais dalijamasi su partneriais.

Organizuotas nusikalstamumas

Organizuoti nusikaltėliai jau randa būdų, kaip pasinaudoti dabartine padėtimi. Pirminėje žvalgybos analizėje nustatyti nusikalstamumo modeliai įvairiose srityse, įskaitant prekybą žmonėmis, melagingas importuojamų ir eksportuojamų prekių deklaracijas, sukčiavimą internete, kibernetinius nusikaltimus ir neteisėtą prekybą šaunamaisiais ginklais. Taip pat yra įrodymų, kad kibernetiniai nusikaltėliai apsimeta renkantys lėšas Ukrainai, kad galėtų vogti pinigus ir kriptovaliutą²⁷. Dėl dabartinės padėties nusikalstamos organizacijos iš Ukrainos gali bandyti persikelti ir vykdyti savo veiklą ES.

Komisija ir Tarybai pirmininkaujanti Prancūzija bendradarbiavo tarpusavyje, taip pat su ES TVR agentūromis, visų pirma Europolu, kad sutelktų Europos kovos su nusikalstamumo grėsmėmis daugiadalykę platformą (**EMPACT**) ir ši įvertintų ir numatytų esamas ar besiformuojančias sunkių formų ir organizuoto nusikalstamumo grėsmes, užkirstų joms kelią ir su jomis kovotų. 2022 m. balandžio 7 d. Europolas surengė EMPACT posėdį: jame dalyvavę ES valstybių narių ir ES saugumo bendruomenės atstovai ir ekspertai daugiausia dėmesio skyrė sunkių formų ir organizuoto nusikalstamumo grėsmėms, kilusioms dėl karo Ukrainoje. Aptarti konkretūs veiksmai: didesnio kiekio žvalgybos duomenų rinkimas, operatyvinių veiksmų ekstremaliosios situacijos atveju įgyvendinimas ir esamų veiksmų perorientavimas, taip pat *ad hoc* bendrų veiksmų dienos.

Vykdam Europos Komisijos finansuojamą bendradarbiavimo projektą **CELBET** (Rytų ir pietryčių sausumos sienų muitinių ekspertų grupė) ir jo misiją teikti operatyvinę paramą ir rekomendacijas muitinės pareigūnams yra stebimi pokyčiai pasienyje ir stebimi muitinės atlikto konfiskavimo atvejai sienos perėjimo punktuose prie ES sienos (Lenkija, Slovakija, Vengrija ir Rumunija) su Ukraina.

Nusikalstama ir teroristinė veikla

²⁷ Įmonės „Google“ grėsmių analizės grupė pastebėjo, kad vis daugiau grėsmę keliančių subjektų naudoja karą Ukrainoje kaip masalą duomenų viliojimo ir kenkimo programinės įrangos kampanijoms. Interneto saugumo bendrovės „Cyren“ tyrėjai praneša, kad padaugėjo sukčiavimo kriptovaliutomis atvejų, kai pelnomasi iš konflikto naudojant netikras lėšų rinkimo svetaines.

Nors dėl Rusijos įsiveržimo į Ukrainą Europos Sąjungoje dar neiškilo jokios tiesioginės terorizmo grėsmės, akivaizdu, kad reikia būti budriems.

Padidėjusi nusikalstamos ir teroristinės veiklos rizika aiškiai rodo, jog svarbu, kad valstybės narės naudotųsi atitinkamomis ES duomenų bazėmis, pavyzdžiui, Šengeno informacine sistema, prireikus įvestų duomenis ir su jais susipažintų tikrindamos į ES atvykstančius asmenis. Tai padės prie išorės sienų nustatyti asmenis, keliančius grėsmę ES vidaus saugumui. eu-LISA, Europos Sąjungos didelės apimties IT sistemų laisvės, saugumo ir teisingumo erdvėje operacijų valdymo agentūra, toliau užtikrina visapusišką ES sienų valdymo sistemų prieinamumą ir efektyvumą. Valstybėms narėms skirtose gairėse²⁸ paaiškinta, kaip suderinti poreikį užtikrinti sklandžią atvykimo per išorės sienos tvarką ir vis tiek atlikti būtinus saugumo patikrinimus.

Parengtis

Be gairių ir koordinavimo, ES parengtis buvo sustiprinta dislokuojant ES agentūrų darbuotojus.

Europol dislokavo operatyvinius būrius į ES valstybes nares, kurios yra Ukrainos kaimynės. Šiuos būrius sudarė kviestiniai Europol pareigūnai iš valstybių narių ir Europol ekspertai Vengrijoje, Lietuvoje, Lenkijoje, Rumunijoje, Slovakijoje ir Moldovoje²⁹. Kviestiniai Europol pareigūnai padeda nacionalinės valdžios institucijoms atlikti antrinius saugumo patikrinimus prie ES išorės sienų. Europol ekspertai teikia paramą rinkdami ir vertindami informaciją, kuri padėtų nustatyti terorizmo ir nusikalstamumo grėsmes, atlikti tyrimus ir nustatyti pavojų keliančius asmenis bandant patekti į ES. Šie operatyviniai būriai renka informaciją, kuri padeda atliekant nusikalstamumo grėsmės vertinimus, kuriais gali naudotis valstybės narės. Tokia žvalgybos informacijos rinkimo veikla leidžia Europolui numatyti pokyčius ir koordinuoti operatyvinę veiklą su ES valstybėmis narėmis, siekiant reaguoti į nusikalstamų grupių, siekiančių pasinaudoti karu Ukrainoje, veiklą, ir remtis aktyviu Europol bendradarbiavimu su Ukrainos teisės saugos institucijomis per Ukrainos ryšių palaikymo pareigūną, dirbantį Europol būstinėje Nyderlanduose.

Kad padėtų vykdyti sienų kontrolės operacijas, valstybėse narėse ir ES kaimyninėse šalyse taip pat veikia **Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūra** (*Frontex*): šiuo metu visoje ES, Vakarų Balkanuose ir Moldovoje dislokuota daugiau kaip 2100 sienos apsaugos pareigūnų. **Europos prieglobsčio paramos biuras (EASO)** į pietines ES valstybes nares ir Lietuvą išsiuntė beveik 750 darbuotojų operatyvinei veiklai remti, priėmimo pajėgumams stiprinti ir prieglobsčio procedūroms vykdyti.

Remdamosi dabartiniu **Priemo sprendimu**³⁰, kuriuo nustatoma sistema, pagal kurią valstybės narės gali dislokuoti teisės saugos pareigūnus bendroms operacijoms, pavyzdžiui, bendram patruliavimui, Komisija ir Europos Sąjungos Tarybai pirmininkaujanti Prancūzija

²⁸ Komisijos komunikatas „Išorės sienų valdymo gairės, kuriomis siekiama supaprastinti ES ir Ukrainos sienos kirtimą“, 2022/C 104 I/01.

²⁹ Gegužės 3 d. duomenimis, Europol dislokavo 1 Europol pareigūną ir 3 kviestinius pareigūnus Slovakijoje, 1 Europol pareigūną Lenkijoje, 1 Europol pareigūną ir 4 kviestinius pareigūnus Rumunijoje, 2 kviestinius pareigūnus Vengrijoje. Į Moldovą siunčiamas 1 Europol darbuotojas ir 2 kviestiniai pareigūnai.

³⁰ 2008/615/TVR, 2008/616/TVR.

išsiuntė bendrą laišką visoms valstybėms narėms, kad nustatytų poreikius ir paprašytų dislokuoti policijos pareigūnus – kad būtų pradėtas bendras patruliavimas pirmose su migrantų antplūdžiu susiduriančiose ES valstybėse narėse, kuriose dėl karo vyksta masinis sienos kirtimas. Komisija šį dislokavimą finansuos pagal policijos bendradarbiavimo, nusikalstamumo prevencijos, kovos su juo ir krizių valdymo finansinės paramos priemonę.

Kova su prekyba žmonėmis

Nuo pirmųjų karo dienų ES yra išpėjusi apie pavojų, kurį kelia viena konkreti sritis, kurioje nusikalstamai veiksmai gali būti naudingas didžiulis saugumo Europos Sąjungoje siekiančių žmonių judėjimas. Labai svarbu užkirsti kelią prekytojams žmonėmis, nusitaikiusiems į pažeidžiamus persikeliančius asmenis, kurie daugiausia yra **moterys ir vaikai**, ir tam besinaudojantiems, pavyzdžiui, melagingais vežimo ar apgyvendinimo pasiūlymais.

Kovo mėn. Europolas ir Eurojustas atitinkamoms nacionalinėms institucijoms paskelbė išankstinio perspėjimo pranešimus apie galimą prekybą žmonėmis ir iš Ukrainos atvykstančių nukentėjusiųjų išnaudojimą. Eurojustas padeda stiprinti keitimąsi informacija ir paspartinti teisminį bendradarbiavimą, be kita ko, su Ukraina, ir agentūrai buvo pavestas prekybos žmonėmis tyrimų koordinavimas.

ES kovos su prekyba žmonėmis koordinatorius surengė susitikimus su ES nacionalinių pranešėjų ir lygiaverčių mechanizmų tinklu, teisingumo ir vidaus reikalų agentūromis ir ES pilietinės visuomenės kovos su prekyba žmonėmis platforma, kad pasikeistų informacija apie veiksmus, kurių reikia siekiant užkirsti kelią piktnaudžiavimui, su juo kovoti ir apsaugoti nukentėjusiuosius. Keliose valstybėse narėse pradėti galimų atvejų tyrimai.

ES greitai ir aktyviai siekė užtikrinti koordinuotą atsaką į šią realią grėsmę žmonėms, kuriems reikia ES pagalbos. Siekiant paremti nuo karo Ukrainoje bėgančius asmenis, Laikinosios apsaugos direktyvą įgyvendinančioms valstybėms narėms buvo greitai pateiktos veiklos gairės³¹, be kita ko, dėl prekybos žmonėmis problemos. ES kovos su prekyba žmonėmis koordinatorius, bendradarbiaudamas su ES agentūromis ir valstybėmis narėmis, pagal 2022 m. kovo 28 d. Teisingumo ir vidaus reikalų tarybos posėdyje pristatytą „10 punktų planą dėl glaudesnio Europos koordinavimo priimant nuo karo Ukrainoje bėgančius žmones“³² parengė bendrą kovos su prekyba žmonėmis planą³³ dėl prekybos žmonėmis prevencijos ir pagalbos aukoms. Ypač daug dėmesio skiriama subjektų ir asmenų (įskaitant savanorius), kurie ketina teikti apgyvendinimą, transportą ir kitų rūšių pagalbą, registravimui, taip pat atidesniems patikrinimams. Komisija taip pat palaikė ryšius su EASO, kad padėtų nustatyti prekybos žmonėmis aukas, priėmimo centruose atliekant sveikatos vertinimus. Nelydimiems arba atskirtiems vaikams ypač gresia prievarta, seksualinis išnaudojimas arba priverstinis nusikalstamumas. Pirmiau minėtose veiklos gairėse taip pat pateikiama rekomendacijų, kurios turėtų padėti valstybėms narėms spręsti vaikų, ypač nelydimų nepilnamečių, atvykimo, priėmimo ir paramos jiems klausimus. Siekdama didinti asmenų, kuriems gresia pavojus, informuotumą, Komisija taip pat sukūrė specialią interneto svetainę, kurios viename skyriuje pateikiama praktinių patarimų, kaip išvengti prekytojų žmonių.

³¹ C/2022/1806, EUR-Lex - 52022XC0321(03) - LT - EUR-Lex (europa.eu).

³² https://ec.europa.eu/home-affairs/10-point-plan-stronger-european-coordination-welcoming-people-fleeing-war-ukraine_en

³³ https://ec.europa.eu/home-affairs/news/new-anti-trafficking-plan-protect-people-fleeing-war-ukraine-2022-05-11_en

Nors, reaguojant į naujas sąlygas, susidariusias dėl karo, buvo imtasi tam tikrų veiksmų parengčiai sustiprinti, esama kitų svarbių priemonių, numatytų **teisėkūros iniciatyvose**, kurios buvo rengiamos dar prieš prasidedant Rusijos agresijos karui prieš Ukrainą.

Komisija palankiai vertina 2022 m. vasario mėn. pasiektą susitarimą dėl peržiūrėtų **Europolo** įgaliojimų³⁴, kurių įgyvendinus Europolas galės geriau remti valstybes nares kovoje su organizuotu nusikalstamumu ir terorizmu. Tada agentūra turės tinkamas priemones ir saugiklius, kad padėtų policijos pajėgoms analizuoti didelius duomenų kiekius ir jais naudojantis iširti nusikaltimus, taip pat kurti novatoriškus kovos su kibernetiniais nusikaltimais metodus. Be šių pokyčių, stiprinama duomenų apsaugos sistema ir griežtinama parlamentinė priežiūra ir atskaitomybė.

2021 m. gruodžio 8 d. Komisijos pateiktu dokumentų rinkiniu dėl **policijos bendradarbiavimo**³⁵, dėl kurio šiuo metu deramasi, bus sustiprintas visų valstybių narių teisėsaugos pareigūnų bendradarbiavimas, nes bus užtikrintas greitesnis, paprastesnis ir saugesnis keitimasis duomenimis, o operatyvinis policijos bendradarbiavimas vietoje taps intensyvesnis ir veiksmingesnis. Komisija ragina Europos Parlamentą ir Tarybą šį dokumentų rinkinį greitai priimti.

Kai šie pasiūlymai dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų bus priimti ir įgyvendinti, jie padės teisėsaugos institucijoms kovoti su tarpvalstybiniu organizuotu nusikalstamumu. Tai bus ypač svarbu tokiomis aplinkybėmis, kai nusikalstamos organizacijos iš Ukrainos dėl dabartinės padėties gali bandyti persikelti ir vykdyti savo veiklą ES.

Nuo 2014 m. **ES patariamoji misija Ukrainoje** padeda vykdyti šalies teisėsaugos ir teisinės valstybės institucijų reformą. 2022 m. kovo mėn. buvo peržiūrėti misijos įgaliojimai, sudarant sąlygas teikti paramą Ukrainos sienos su Lenkija, Rumunija ir Slovakija perėjimo punktuose, taip gerinant informuotumą apie padėtį, susijusią su tarpvalstybine nusikalstama veikla, įskaitant prekybą žmonėmis, ir humanitarinių prekių srautu į Ukrainą.

IV. GINKLAI, PAVOJINGOS MEDŽIAGOS IR KRITINIAI INCIDENTAI

Karas labai padidino šaunamųjų ir kitų ginklų apyvartą pačioje Ukrainoje, o tai kelia naują pavojų ES ir kitoms Ukrainai kaimyninėms valstybėms.

Budrumas ir koordinavimas

Kovo mėn. paskelbtose veiklos gairėse valstybėms narėms pateikta patarimų, kaip spręsti problemą, susijusią su padidėjusia šaunamųjų ginklų apyvarta, kai prie ES išorės sienos nuolat atvyksta daugybė asmenų³⁶. Šiose gairėse pabrėžiama, kad šaunamųjų ginklų buvimas turėtų būti nuolat tikrinamas ir kad jokiam asmeniui be leidimo neturėtų būti leidžiama įvažiuoti į ES su šaunamuoju ginklu. Kai Ukrainos valdžios institucijos praneša, kad kurio

³⁴ COM(2020) 796.

³⁵ COM(2021) 780, COM(2021) 782, COM(2021) 784.

³⁶ Komisijos komunikatas „Išorės sienų valdymo gairės, kuriomis siekiama supaprastinti ES ir Ukrainos sienos kirtimą“, 2022/C 104 I/01.

nors iš šių šaunamųjų ginklų trūksta, valstybės narės turėtų apie juos pranešti Šengeno informacinėje sistemoje.

Labai svarbu, kad visos į Ukrainą siunčiamos šaunamųjų ginklų siuntos būtų tinkamai registruojamos pateikiant visą susijusią informaciją (įskaitant rūšį, šalį ir pagaminimo metus, prekės ženklą, markę, kalibrą, serijos numerį), kad tiek Ukrainoje, tiek ES būtų lengviau atsekti tuos šaunamuosius ginklus.

ES viešai smerkė beatodairiškus Rusijos karinius išpuolius prieš civilinius branduolinius, biologinius ir cheminius objektus Ukrainoje ir netoli jų, taip pat bet kokius veiksmus, keliančius pavojų šių objektų saugumui. Komisija stebi padėtį Ukrainoje, ypatingą dėmesį skirdama radiologinei grėsmei, kuri vidaus saugumo požiūriu kelia didžiausią ES susirūpinimą³⁷. Komisija taip pat stebi galimas chemines grėsmes ir sukūrė vidaus koordinavimo mechanizmą tuo atveju, jei reikėtų greito rizikos vertinimo.

Parengtis

2020–2025 m. ES kovos su neteisėta prekyba šaunamaisiais ginklais veiksmų plane Ukraina jau buvo nurodyta kaip viena iš šalių, kuriose ypač svarbu imti konkrečių veiksmų išorės lygmeniu. Regione, įskaitant Ukrainą, taip pat vykdomi konkretūs operatyviniai veiksmai pagal EMPACT šaunamųjų ginklų sistemą. Tačiau, atsižvelgiant į riziką, kad šaunamieji ginklai bus naudojami ne pagal tikslą, reikės konkrečių ES finansuojamų projektų, taip pat operatyvinio bendradarbiavimo su Europolu, *Frontex* ir EMPACT šaunamųjų ginklų komponentu. Komisija netrukus pateiks pasiūlymą peržiūrėti Šaunamųjų ginklų reglamentą³⁸ dėl civilinės paskirties šaunamųjų ginklų importo, eksporto ir tranzito, – jis yra bendros teisinės ir operatyvinės sistemos, kuria siekiama užkirsti kelią neteisėtai prekybai šaunamaisiais ginklais, nustatyti jos atvejus, juos tirti ir už tai patraukti baudžiamojon atsakomybėn, dalis.

Siekdama pagerinti ES parengtį visuomenės sveikatai kylančioms grėsmėms, pavyzdžiui, ChBRB grėsmėms, ir reagavimą į jas, Komisija, pasitelkdama ES civilinės saugos mechanizmą (SCSM) ir naudodamasi Pasirengimo ekstremaliosioms sveikatos situacijoms ir reagavimo į jas institucijos (HERA)³⁹ lėšomis, kuria strateginius reagavimo pajėgumų rezervus. Komisijos tarnybos bendradarbiauja siekdamos sukaupti 540,5 mln. EUR „rescEU“ strateginių atsargų. Šias atsargas sudarys įranga ir vaistai, vakcinos ir kitos gydymo priemonės, skirtos pacientams, nukentėjusiems nuo ChBRB avarių poveikio, gydyti, taip pat „rescEU“ nukenksminimo priemonių rezervas, kad prireikus atsargoje būtų nukenksminimo įrangos ir gerai parengtų reagavimo grupių. Pirmiausia ES panaudojo medicinos rezervą „rescEU“ kalio jodido tabletėms, kurias galima panaudoti žmonėms nuo žalingo radiacijos poveikio apsaugoti, įsigyti, taip pat kitoms prekėms, kurių skubiai reikia Ukrainoje, įsigyti.

³⁷ Komisija, bendradarbiaudama su JAV partneriais, surengs praktinį seminarą, kuriame daugiausia dėmesio bus skiriama rizikai, susijusiai su ligoninėse esančiomis radiologinėmis medžiagomis, kurių nebeįmanoma kontroliuoti taip, kaip numatyta įstatymuose.

³⁸ 2012 m. kovo 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 258/2012, kuriuo įgyvendinamas Jungtinių Tautų protokolo prieš neteisėtą šaunamųjų ginklų, jų dalių ir komponentų bei šaudmenų gamybą ir prekybą jais, papildančio Jungtinių Tautų konvenciją prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą (JT šaunamųjų ginklų protokolas), 10 straipsnis ir nustatoma šaunamųjų ginklų, jų dalių ir komponentų bei šaudmenų eksporto leidimų sistema, importo ir tranzito priemonės.

³⁹ [HERA 2022 m. darbo planas \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/health/HERA2022_en).

Padedant Prancūzijai ir Ispanijai per SCSM Ukrainai jau pristatyta beveik 3 mln. jodido tablečių.

V. SUDERINTI VEIKSMAI SIEKIANT PRIVERSTI RUSIJĄ ATSAKYTI UŽ SAVO AGRESIJĄ

ES atlieka itin svarbų vaidmenį, tarptautinei bendruomenei darant spaudimą Rusijai, kad ji nutrauktų agresiją prieš Ukrainos valstybę ir prieš į konfliktą įtrauktus civilius gyventojus, nes tai nepriimtina ir prieštarauja tarptautinei teisei. Šis spaudimas apima priemones, kuriomis nusikaltėliams parodomos pasekmės, įskaitant griežtas sankcijas, ir veiksmus, kuriais siekiama nustatyti karo nusikaltimų atvejus ir palengvinti baudžiamąjį persekiojimą už juos.

Ribojamosios priemonės ir konfiskavimas

Po to, kai 2022 m. vasario 21 d. Rusija pripažino vyriausybės nekontroliuojamas Ukrainos Donecko ir Luhansko sričių teritorijas ir 2022 m. vasario 24 d. įsiveržė į Ukrainą, ES nustatė Rusijai didžiausią kada nors taikytų ribojamųjų priemonių rinkinį. Iki šiol priimti penki sankcijų paketai. Šios priemonės nukreiptos į svarbiausius sektorius, įskaitant finansų, prekybos, transporto, gynybos ir žiniasklaidos sektorius, ir prieš politinį ir karinį elitą, taip pat žinomus Rusijos ir Baltarusijos oligarchus. Į sąrašus jau įtraukta daugiau kaip 1000 asmenų ir 80 subjektų. Taryboje svarstomas šeštasis sankcijų paketas.

Šių ir ankstesnių ribojamųjų priemonių poveikis Rusijos ir Baltarusijos asmenims ir įmonėms bus tiek stiprus, kiek griežtas bus jų vykdymo užtikrinimas. ES koordinavimas gali labai padėti pašalinti galimas spragas, o Komisija suteikė didelę paramą suinteresuotiesiems subjektams, teikdama rašytines rekomendacijas, rengdama suinteresuotųjų subjektų susitikimus ir suburdama specialią ekspertų grupę, taip pat skirdama įvairių išteklių priemonių taikymui palengvinti.

Be to, Komisija įsteigė darbo grupę „Freeze and Seize“, kurioje dalyvauja Komisijos tarnybos, valstybės narės, Eurojustas ir Europolas. Iki šiol valstybės narės pranešė išaldžiusios 9,89 mlrd. EUR vertės turtą⁴⁰. Balandžio 11 d. Europolas kartu su valstybėmis narėmis, Eurojustu ir *Frontex* pradėjo operaciją „Oscar“, kuria remiami finansiniai ir baudžiamieji tyrimai, susiję su fizinių ir juridinių asmenų, kuriems taikomos ES sankcijos, susijusios su Rusijos karu prieš Ukrainą, turimu nusikalstamu būdu įgytu turtu. ES darbo grupė „Freeze and Seize“ glaudžiai bendradarbiauja su G 7 šalių (Kanados, Prancūzijos, Vokietijos, Italijos, Japonijos, Jungtinės Karalystės, Jungtinių Amerikos Valstijų) sudaryta darbo grupe „Russian Elites, Proxies, and Oligarchs“ (REPO) ir panašiai maščiančiais partneriais, pavyzdžiui, Australija, taip pat JAV darbo grupe „KleptoCapture“ ir Ukrainos darbo grupe.

Darbo grupė „Freeze and Seize“ veikia kaip platforma, koordinuojanti ir palengvinanti keitimąsi informacija ir patirtimi tarp valstybių narių, teikianti rekomendacijas dėl sankcijų įgyvendinimo ir sudaranti palankesnes sąlygas dalytis naudingiausiomis praktinėmis žiniomis apie nusikalstamų veikų tyrimus ir konfiskavimą. Ypač svarbu, kad teisėsaugos institucijos būtų išpėtos ir imtųsi iniciatyvos dėl asmenų ir subjektų, kuriems taikomos sankcijos, galimų

⁴⁰ Taip pat užblokuotas maždaug 23 mlrd. EUR vertės Rusijos Centrinio Banko turtas.

nusikaltimų. Darbo grupė taip pat siekia pradėti diskusijas dėl galimo konfiskuotų lėšų panaudojimo, pavyzdžiui, siekiant prisidėti prie Ukrainos atstatymo.

Šiandien Komisija priima **turto susigrąžinimo ir konfiskavimo**⁴¹ dokumentų rinkinį, kuriame atsižvelgta į patirtį, įgytą įgyvendinant Sąjungos ribojamąsias priemones Rusijos ir Baltarusijos asmenims ir subjektams. Jis palengvins veiksmingą Sąjungos ribojamųjų priemonių įgyvendinimą visoje Sąjungoje, nes bus sudarytos sąlygos greitai atsekti ir nustatyti turtą, priklausantį asmenims ar subjektams, kuriems taikomos tokios priemonės, arba jų kontroliuojamą turtą. Sugriežtinta turto susigrąžinimo ir konfiskavimo sistema taip pat bus taikoma ribojamųjų priemonių pažeidimų atveju ir taip užtikrins veiksmingą pajamų, gautų pažeidus ribojamąsias priemones, paiešką, išaldymą, valdymą ir konfiskavimą. Siekdama užtikrinti, kad ribojamąsias priemones pažeidžiančių asmenų ir subjektų turtas galėtų būti faktiškai konfiskuotas, šiandien Komisija taip pat priima pasiūlymus dėl Tarybos sprendimo įtraukti sankcijų pažeidimus į SESV 83 straipsnio 1 dalyje pateiktą ES nusikaltimų sąrašą⁴². Prie pasiūlymų pridedamas komunikatas⁴³, kuriuo remiantis būtų pasiūlyta direktyva, kuria būtų suderinta nusikalstamų veikų ir sankcijų už ribojamųjų priemonių pažeidimus apibrėžtis.

Apskritai šis dokumentų rinkinys yra labai svarbus žingsnis kovojant su organizuotu nusikalstamumu. Jis grindžiamas Komisijos įsipareigojimais, prisiimtais Saugumo sąjungos strategijoje ir 2020–2025 m. kovos su organizuotu nusikalstamumu strategijoje⁴⁴. Dokumentų rinkiniu peržiūrima 2014 m. Konfiskavimo direktyva, 2007 m. Tarybos sprendimas dėl turto susigrąžinimo tarnybų (TST) ir 2005 m. Pamatinis sprendimas dėl nusikalstamu būdu įgytų lėšų, nusikaltimo priemonių ir turto konfiskavimo, siekiant sustiprinti neteisėto pelno atsekimo, nustatymo ir galiausiai konfiskavimo pajėgumus, kad būtų pagerinti labai žemi konfiskavimo Europos Sąjungoje rodikliai⁴⁵. Dokumentų rinkiniu išplečiama nusikalstamų veikų, kurioms jis taikomas, aprėptis ir išplečiama konfiskavimo taisyklių taikymo sritis tais atvejais, kai apkaltinamasis nuosprendis už konkretų nusikaltimą yra neįmanomas, tačiau turtas akivaizdžiai gautas iš nusikalstamos veiklos. Šia peržiūra taip pat stiprinamas veiksmingas išaldyto ir konfiskuoto turto valdymas ir TST pajėgumas atsekti ir nustatyti neteisėtą turtą. Naująja ES turto susigrąžinimo sistema siekiama įveikti sudėtingus nusikalstamų organizacijų, kurios savo turtui nuslėpti dažnai veikia tarpvalstybiniu mastu ir naudoja skirtingus metodus (be kita ko, kriptoturtą), *modus operandi*.

Suderintas teisminis atsakas

ES lygmeniu taip pat buvo dirbama, kad būtų užtikrintas koordinuotas teisminis atsakas į Ukrainoje įtariamus **tarptautinius nusikaltimus** ir kaltininkai galėtų būti patraukti atsakomybėn.

Dvi valstybės narės ir Ukraina įsteigė jungtinę tyrimo grupę (JTG) karo nusikaltimams, nusikaltimams žmoniškumui ir kitiems tarptautiniams nusikaltimams, įtariamais Ukrainos

⁴¹ COM(2022) 245.

⁴² COM(2022) 247.

⁴³ COM(2022) 249.

⁴⁴ COM(2021) 170.

⁴⁵ Apytikriais Europolo skaičiavimais, išaldoma tik 2 proc. nusikalstamu būdu įgyto turto (2,4 mlrd. EUR), o konfiskuojama tik 1 proc. (1,2 mlrd. EUR), nors nusikalstamu būdu įgytos pajamos pagrindinėse ES nusikaltimų rinkose 2019 m. sudarė 139 mlrd. EUR (1 proc. ES BVP).

teritorijoje, tirti. Eurojustas šiai JTG teikia teisinę, analitinę, finansinę ir logistinę paramą. 2022 m. balandžio 25 d. Tarptautinio baudžiamojo teismo prokuratūra (OTP-ICC) prisijungė prie JTG kaip dalyvė⁴⁶ ir tikimasi, kad netrukus prie jos prisijungs daugiau dalyvių.

2022 m. balandžio 25 d. Komisija pateikė pasiūlymą iš dalies pakeisti Eurojusto reglamentą⁴⁷, kad Eurojustas galėtų išsaugoti, analizuoti ir kaupti pagrindinių tarptautinių nusikaltimų įrodymus. Eurojustas ir Europolas toliau glaudžiai bendradarbiaus šio proceso metu. Labai svarbų vaidmenį koordinuojant teisminį atsaką taip pat atlieka Genocido tinklas, kurio sekretoriato paslaugas teikia Eurojustas ir kuris parengė šiuo metu Ukrainoje veikiančių NVO atlasą ir remia valstybių narių ir Ukrainos nacionalinius specialistus, nagrinėjančius su karu susijusias dar nebaigtas bylas.

2022 m. balandžio mėn. Taryba dar kartą peržiūrėjo **ES patariamąsias misijas Ukrainoje** įgaliojimus, sudarydama sąlygas misijai remti Ukrainos valdžios institucijas tiriant bet kokius tarptautinius nusikaltimus, įvykdytus Rusijos karinės agresijos aplinkybėmis, ir vykdant baudžiamąjį persekiojimą už juos. Misija teiks Ukrainos valdžios institucijoms strategines konsultacijas tarptautinių nusikaltimų tyrimo ir baudžiamojo persekiojimo už juos klausimais, siūlys būtinus Ukrainos teisės aktų pakeitimus, komunikacijos strategiją ir teiks mokymus susijusiais klausimais. Misija yra kelių koordinavimo iniciatyvų šioje srityje dalis ir kartu su ES delegacija priklauso JAV ir ES Patariamajai grupei Ukrainai žiaurių nusikaltimų klausimais.

VI. UŽSIENIO VYKDOMAS MANIPULIAVIMAS INFORMACIJA IR KIŠIMASIS

Dabartiniai geopolitiniai pokyčiai išryškino užsienio šalių kišimosi riziką. Rusijos karinę agresiją prieš Ukrainą lydėjo **manipuliavimas** informacija ir **kišimosi** veikla. Siekiant pateisinti žiaurius išpuolius prieš Ukrainą, buvo pasitelkti nepagrįsti įtarimai Ukrainos vyriausybei dėl „nacizmo“ ir „genocido“, „netikros vėliavos“ operacijos ir nepagrįsti kaltinimai NATO ir Vakarams, o žodžio laisvė ir nepriklausomi pranešimai Rusijoje buvo užgniaužti. Vis dar kyla pavojus, kad tebėra manipuluojama audiovizualine medžiaga ir dezinformacija, kurią Rusija gali bandyti naudoti kaip dingstį papildomiems kariniams išpuoliams ir silpnindama Ukrainos pasipriešinimo ryžtą, skaldydama karui besipriešinančią tarptautinę bendruomenę arba sėdama abejones dėl Rusijos daromų tarptautinės teisės pažeidimų. Strateginiame kelrodyje ES įsipareigojo tvirtai reaguoti į užsienio vykdomą manipuliavimą informacija ir kišimąsi ir didinti atsparumą bei gebėjimą kovoti su tokiomis grėsmėmis⁴⁸. Manipuliavimas demokratinėmis diskusijomis Europos Sąjungoje yra Europos demokratijos veiksmų plano – suderinto Komisijos plano kovoti su dezinformacija ir stiprinti demokratinį atsparumą – elementas⁴⁹.

Budrumas ir koordinavimas

Į Rusijos dezinformacijos kampaniją karinės agresijos prieš Ukrainą aplinkybėmis Europos Sąjunga reagavo ryžtingais ir koordinuotais veiksmais. ES glaudžiai bendradarbiavo su savo valstybėmis narėmis per Skubių pranešimų sistemą ir su tarptautiniais partneriais, tokiais kaip

⁴⁶ <https://www.eurojust.europa.eu/eurojust-and-the-war-in-ukraine>

⁴⁷ COM(2022) 187 *final*.

⁴⁸ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7371-2022-INIT/lt/pdf>

⁴⁹ COM(2020) 790.

NATO, JAV, Kanada ir G 7 greitojo reagavimo mechanizmu, kad pasidalytų įžvalgomis apie Kremliaus naudojamas manipuliavimo tendencijas ir taktiką. Suintensyvėjo darbas dekonstruojant Kremliaus manipuliacijas, visų pirma naudojantis interneto svetaine „EUvsDisinfo“, kurios šaltinis transliuojamas anglų, rusų, ukrainiečių ir kitomis kalbomis, siekiant pateikti faktinę informaciją ES viduje, Ukrainoje ir regione, taip pat Rusijoje. Nuo kovo 2 d. dėl ES priimtų ribojamųjų priemonių Rusijos valstybinės žiniasklaidos RT ir „Sputnik“ kanalų perdavimas ir transliavimas Europos Sąjungoje arba Europos Sąjungai buvo sustabdytas. Interneto platformos, pagrindiniai socialiniai tinklai, reklamuotojai ir reklamos sektorius, pasirašę Kovos su dezinformacija praktikos kodeksą⁵⁰, imasi skubių veiksmų, kad apribotų dezinformaciją, susijusią su Rusijos agresija Ukrainoje. Komisija ir EIVT stebi šias pastangas. Iš pateiktos informacijos matyti, kad platformos sustiprino su karu susijusias stebėsenos ir intervencijos priemones.

Be to, skubiai imamasi veiksmų siekiant padėti Vidurinės Azijos ir Vakarų Balkanų šalims stiprinti informacinį atsparumą ir kovoti su užsienio vykdomu manipuliavimu informacija ir kišimusi.

Parengtis

Akivaizdus užsienio vykdomas manipuliavimas informacija ir kišimasis, be kita ko, naudojant dezinformaciją kaip vieną iš hibridinių grėsmių priemonių, paskatino skubiai imtis tolesnių veiksmų, susijusių su Europos demokratijos veiksmų planu. Pastaraisiais mėnesiais ES institucijos padėjo valstybėms narėms kovoti su užsienio vykdomu manipuliavimu informacija ir kišimusi, visų pirma, naudodamosi Skubių pranešimų sistema, dalydamosi įžvalgomis apie užsienio subjektų manipuliavimo informacija ir kišimosi taktiką ir apie reagavimo strategijas. Šiuo metu vyksta diskusijos, kaip toliau stiprinti bendrą ES atsaką į užsienio vykdomą manipuliavimą informacija ir kišimąsi, remiantis EIVT pateiktu koncepcijos dokumentu dėl šiai grėsmei šalinti skirto **priemonių rinkinio** rengimo. Taip sujungiamos esamos vidaus priemonės ir naujos ES priemonės, kurios yra bendros užsienio ir saugumo politikos dalis. Taip pat bus naudingi intensyvesni Europos išorės veiksmų tarnybos strateginės komunikacijos⁵¹ ir Komisijos veiksmai.

Prasidėjus karui Ukrainoje, Europos skaitmeninės žiniasklaidos stebėjimo centras (EDMO) įsteigė kovos su dezinformacija darbo grupę ir per savo tinklą koordinuoja faktų tikrintojų ir tyrėjų veiksmus. Centras išanalizavo, kaip COVID-19 sąmokslas teoretikai greitai metėsi skleisti prorusiškas melagingas žinias – toks pokytis pastebėtas keliose valstybėse narėse⁵².

Pasiūlymu dėl Skaitmeninių paslaugų akto siekiama atsižvelgti į sparčiai kintančias skaitmenines technologijas ir jų įtaką technologiniams ir demokratiniais iššūkiams, pavyzdžiui, į neapykantą kurstančias kalbas, dezinformaciją internete ir destabilizavimo strategijas. Didelė Europos Parlamento ir Tarybos derybų pažanga turėtų sudaryti sąlygas greitai priimti dokumentų rinkinį.

⁵⁰ <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/code-practice-disinformation>

⁵¹ Europos išorės veiksmų tarnybos Strateginės komunikacijos, darbo grupių ir informacijos analizės skyrius teikia strateginės komunikacijos paramą įgyvendinant ES užsienio ir saugumo politiką susijusiuose prioritetiniuose regionuose (pietinėse ir rytinėse kaimyninėse šalyse, Vakarų Balkanuose) – plėtoja ir įgyvendina konkrečius strateginės komunikacijos veiksmus, kurių paskirtis yra ES politikos, vertybių, tikslų ir interesų puoselėjimas.

⁵² <https://edmo.eu/2022/03/30/how-covid-19-conspiracy-theorists-pivoted-to-pro-russian-hoaxes/>

VII. PLATESNIO MASTO PARENGTIS

Karui grįžus į Europą ir vykstant dideliems geopolitiniams pokyčiams, saugumo koordinavimas ES intensyvėja ir remiasi iniciatyvomis, kurios jau buvo vykdomos prieš prasidedant Rusijos agresiniam karui prieš Ukrainą. Iniciatyvos, kuriomis visų pirma siekiama užtikrinti ES išorės saugumą, turi didelį poveikį saugumo sąjungos vidaus darbotvarkei.

2022 m. vasario 15 d. Komisija pateikė **gynybos dokumentų rinkinį**⁵³ ir keletą iniciatyvų ES gynybos ir saugumo požiūriu itin svarbiose srityse. Šis Komisijos indėlis į Europos gynybą ir saugumą susijęs su visais iššūkiais. Dokumentų rinkinyje siūlomi konkretūs veiksmai, kaip siekti labiau integruotos ir konkurencingesnės Europos gynybos rinkos, visų pirma stiprinant bendradarbiavimą ES viduje ir kuriant masto ekonomiką. Dokumentų rinkinyje taip pat yra veiksmų planas dėl ypač svarbių saugumo ir gynybos technologijų, kuriuo siekiama skatinti mokslinius tyrimus, technologinę plėtrą ir inovacijas šiuose sektoriuose ir mažinti priklausomybę ypatingos svarbos technologijų ir vertės grandinių srityse. Dokumentų rinkiniu taip pat siekiama ES lygmeniu stiprinti kosmoso srities gynybos aspektą. Be to, jame nagrinėjama, kaip Komisija galėtų aktyviau kovoti su hibridinėmis grėsmėmis, be kita ko, kibernetinėje srityje, lengvinti karinį mobilumą Europoje ir už jos ribų ir toliau spręsti su gynyba susijusias klimato kaitos problemas. Siekiant papildyti šį darbą, gegužės 18 d. bendrame komunikate „**Investicijų gynybos srityje spragų analizė ir tolesni veiksmai**“⁵⁴ aptariami pajėgumų ir pramonės trūkumai, kuriuos reikia pašalinti siekiant paremti labiausiai pažeidžiamas ES valstybes nares, ir įvardijamos priemonės nustatytiems trūkumams šalinti.

Siekiant ES atsparumo šioms grėsmėms taip pat reikia, kad saugumo sektoriuose būtų dirbama orientuojantis į pajėgumus, kaip raginama Komisijos Civilinės, gynybos ir kosmoso pramonės sinergijos veiksmų plane⁵⁵. Šiuo metu dedamos pastangos, kad į pajėgumus būtų orientuojamasi vidaus saugumo ir teisėsaugos srityje.

2022 m. kovo 21 d. Taryba priėmė **Saugumo ir gynybos strateginį kelrodį**⁵⁶. Po to netrukus jį patvirtino Europos Vadovų Taryba. Strateginiame kelrodyje išdėstytas plataus užmojo ES saugumo ir gynybos politikos stiprinimo iki 2030 m. veiksmų planas. Tikslas – užtikrinti, kad ES taptų tvirtesne ir pajėgesne saugumo teikėja, kuri apsaugotų savo piliečius ir prisidėtų prie tarptautinės taikos ir saugumo. Strateginiame kelrodyje pateikiami konkretūs pasiūlymai ir labai tikslus įgyvendinimo tvarkaraštis, kaip pagerinti ES gebėjimą ryžtingai veikti krizių atveju.

Vienas iš siektinų Strateginio kelrodžio rezultatų – sukurti iš vidaus ir išorės priemonių sudarytą **ES mišrių priemonių rinkinį**, kuris turėtų suteikti pagrindą koordinuotai reaguoti į

⁵³ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/contributing-european-defence_en

⁵⁴ JOIN(2022) 24.

⁵⁵ COM(2021) 70.

⁵⁶ Saugumo ir gynybos strateginis kelrodis – Europos Sąjungai, kuri gina savo piliečius, vertybes bei interesus ir prisideda prie tarptautinės taikos ir saugumo <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7371-2022-INIT/lt/pdf>

hibridines kampanijas, darančias poveikį ES ir jos valstybėms narėms. 2022 m. pradžioje nustatius sektorių atsparumo bazines vertes⁵⁷, bus atlikta trūkumų ir poreikių analizė. Atsižvelgdama į tai, ES toliau stiprins parengtį ir atsparumą ir gerins reagavimą į grėsmes, kylančias dėl Rusijos agresijos ir bet kokių kitų bandymų destabilizuoti demokratiją ir taisyklėmis grindžiamą daugiašalę tvarką.

VIII. PERSPEKTYVOS

Žvelgiant į ateitį, ES turės ir toliau itin budriai stebėti kintančias grėsmes ir stiprinti **parengtį ir atsparumą visiems galimiems atvejams**. Karo padariniai gali būti įvairių formų ir dar ne visi gali būti įvertinti.

Ukrainos nusikaltėlių tinklų persikėlimo mastas dar nežinomas. Ankstesnės Eurojusto bylos rodo prekybos heroinu iš Afganistano į ES per Ukrainą tendenciją: ją patvirtino Europos narkotikų ir narkomanijos stebėsenos centras (EMCDDA)⁵⁸. Nestabilumas gali apsunkinti kovą su prekyba heroinu šiuo maršrutu, todėl gali padidėti narkotikų srautas į ES.

Labiau tikėtina, kad tam tikra rizika Europos Sąjungai didės kovų pabaigoje arba galimų pertraukų metu. Ypatingas dėmesys bus skiriamas šaunamųjų ginklų apyvartai, kurios rizika padidės, kai kovos Ukrainoje nulsūgs. Ankstesnė patirtis taip pat rodo, jog kyla pavojus, kad iš užsienio grįžę kovotojai, įgiję kovos patirties ir galbūt susidūrę su ekstremistinėmis grupuotėmis, vėliau gali imtis teroristinių veiksmų Europos Sąjungoje. Ši potencialų reiškinį reikėtų atidžiai stebėti, o Komisija jau sudaro palankesnes sąlygas valstybių narių diskusijoms dėl problemų, kylančių iš užsienio grįžtant savanoriams, įgijusiems smurtinio ekstremizmo patirties.

Atsižvelgiant į šias galimas grėsmes, svarbu tęsti Saugumo sąjungos strategijos įgyvendinimą, be kita ko, įgyvendinant pagrindines strategijas, pavyzdžiui, ES kibernetinio saugumo strategiją, Kovos su organizuotu nusikalstamumu strategiją (2020–2025 m.), ES kovos su terorizmu darbotvarkę (2020–2025 m.), ES kovos su neteisėta prekyba šaunamaisiais ginklais veiksmų planą (2020–2025 m.), ES kovos su prekyba žmonėmis strategiją (2021–2025 m.) ir ES narkotikų strategiją (2021–2025 m.).

Bus toliau dedamos pastangos, kad ES būtų sukurta reikiama teisinė sistema. Pavyzdžiui, Komisija rengia pasiūlymo, kuriuo reglamentuojamas didelės rizikos cheminių medžiagų pardavimas ir naudojimas, poveikio vertinimą.

IX. IŠVADA

Saugumo sąjunga ir toliau atlieka savo vaidmenį padėdama ES ir jos valstybės nares pasirengti kovai su esamomis ir galimomis grėsmėmis. Rusijos agresijos karas prieš Ukrainą

⁵⁷ SWD(2022) 21 *final*.

⁵⁸ Ataskaita dėl narkotikų ir alkoholio padėties Ukrainoje 2020 m. (remiantis 2019 m. duomenimis), OEDT, „Stopping the trafficking of a heroin substitute in France, Poland and Ukraine, including the planning and execution of a controlled delivery“, 2021/00446, Eurojust, May 2020.

parodė, kaip greitai teorinės grėsmės gali tapti realios, ir pabrėžia budrumo, koordinavimo ir parengties svarbą.

Ši ketvirtoji pažangos ataskaita dėl Saugumo sąjungos strategijos rodo, kad ES gali prisitaikyti net esant išimtinėms ir netikėtoms grėsmėms, pavyzdžiui, toms, kurias kelia Rusijos agresijos karas prieš Ukrainą. Ryžtingas Saugumo sąjungos strategijos įgyvendinimas yra kaip niekad svarbus.